

CC ONG
AYUDA AL DESARROLLO

**INFORME ESTADA
AL CENTRE DE SALUT COMUNITÀRIA
D'HOMBORI (MALI)
DEL 23/11 AL 22/12/2009**

**PERE RODÉS i MUÑOZ
ANNA M. PALOMERAS i VIDAL
(INFERMERS)**

INTRODUCCIÓ

Després de dos anys de la nostra estada a la comuna d'Hombori, guardàvem un record tan bo de la nostra experiència viscuda que hem volgut apropar-nos de nou a aquelles terres, a aquella gent, per donar-los un cop de mà i per aportar el nostre recolzament al personal sanitari que treballa al Centre de Salut Comunitària d'aquest lloc.

Per una banda, hi vam trobar coses canviades, com més cases construïdes, mes pous que estaven més a prop de la gent i més vehicles que podien servir per fer evacuacions de pacients en cas de necessitat, previ pagament del cotxe i la benzina.

I per l'altra, coses que continuaven més o menys igual, com falta de material sanitari bàsic o acumulació de material i de medicació inútil per a ells. La sanitat que encara no arriba a gran part de la població, hi ha malalts que van al Centre en situacions molt extremes, i en aquestes circumstàncies el Centre no té mitjans per actuar i s'ha de procedir a fer evacuacions.

Però el que sí que volem destacar és que els professionals sanitaris continuen treballant de forma abnegada i il·lusionats amb la seva tasca. Estaven sempre al nostre costat i treballàvem de forma conjunta.

D'aquesta manera, del 23 de novembre al 22 de desembre vam estar a Mali, tot i que a Hombori només hi vam estar de l'1 al 15 de desembre.

En les següents línies voldríem reflectir el que vam estar fent allà.

CALENDARI

23/11: Sortida en avió de la Royal Air Maroc cap a Casablanca. No podem continuar a Bamako per overbooking i ens hem de quedar un dia a Casablanca a expenses de la companyia.

24/11: Visita de Casablanca per fer temps. Al vespre després de sopar, vol a Bamako.

25/11: Arribada a Bamako i recuperades totes les maletes. Fem temps a l'aeroport per anar a la Mission Catholique. Ampliació visat, comprar bitllets de bus, canvi de moneda, aclimatació.

26/11: Recuperar passaports i fer temps

27/11: Viatge amb bus BANI TRANSPORT fins a Sevaré.

28/11: Festa del Tabasik o del corder (mouton). Tot paralitzat.

29/11: Ens assabentem del segrest del francès a Menakas el 24 de novembre i de la prohibició d'arribar a Gao. Els maliens ens diuen que no hi ha cap tipus de problema (policia, gendarmeria, agent d'escala de la COMANAV a Mopti). Però les ambaixades estan fent recular els seus súbdits cap a Bamako.

30/11: Sevaré – Duentza – Hombori. Set hores de viatge amb Maiga. De bon mati ens arriba missatge del Carles informant del segrest de tres cooperants catalans a Mauritània. Arribem tard i plens de pols a Hombori.

1/12 al 15/12: -HOMBORI. Vegeu més avall

16/12: Hombori – Sevaré amb Sonef

17/12: Mopti – navegació pel Níger fins a Kona – Sevaré

18/12: Excursió pel país Dogon

19/12: Excursió pel país Dogón

20/12: Sevaré – Bamako amb Bani transports.

21/12: Bamako

22/12: Bamako – Casablanca – Barcelona amb la Royal Air Maroc, sense incidències.

ESTADISTIQUES

DIA	NOMBRE PERSONES ATESES
1/12	16
2/12	21
3/12	21
4/12	19
5/12	11 + PESAR I MESURAR 150 NENS
6/12	6
7/12	23 + UCI A L'HOTEL
8/12	37
9/12	27
10/12	9
11/12	11
12/12	8 + VACUNAR A WAMI
13/12	12
14/12	18 + CONTROL PRENATAL
15/12	32

ALGUNES DE LES PATOLOGIES OBSERVADES

Paludisme (simple i greu)

Hipertensió arterial

Parasitosis

Mossegada gos

Objecte estrany oïda

Cures diverses

Traumatismes per accidents de trànsit

Lesió per decúbit

Eclàmpsia, derivada a Douentza, després d'intentar baixar-li la tensió arterial.

Odontàlgies

Bilharziosis

Melics "herniats"

Diarrees

Refredats

Desnutrició

Peu sancallós (peu zambo)

Llagrimall obstruït

Al Centre de Salut Comunitària d'Hombori les nostres tasques van ser principalment:

1. Passar visita al dispensari i a la maternitat
2. Fer cures
3. Fer vacunacions
4. Fer detecció de malnutrició, mesurant i pesant.

Aquestes pel que fa a l'aspecte sanitari i de relació amb els malalts. També vam fer:

5. Neteja de les sales de cures
6. Revisar medicació i material que estava tirat per diferents zones del centre de Salut

Ara volem explicar amb més detall les tasques efectuades i fer algun comentari i/o suggeriment per millorar la feina dels voluntaris, segons el nostre parer.

1. **Passar visita al dispensari i a la maternitat.** És una tasca molt agradable, interessant de fer i a la vegada curiosa. Sempre s'ha de fer a través d'un traductor perquè molts pacients, sobretot les dones, no parlen francès. El fet de passar visita feia que veiéssim diferents patologies:

- **Hipertensió:** Aquesta vegada, gràcies al fet que hi havia aparell de tensió, es van poder controlar o diagnosticar persones hipertenses. Se les proveïa d'un paper (a manera d'història) on constava el dia, la TA i la medicació que se li receptava, se'ls deia que l'havien de portar a cada visita per poder controlar-ne l'evolució. També se'ls donava consells dietètics sobre la necessitat que mengessin sense sal i que beguessin força aigua.

Es va haver de tractar una noia amb una eclàmpsia. Deu dies després de parir va tenir una pujada de tensió. Va arribar inconscient i agitada al centre de salut. Es va posar una via venosa i sonda vesical, es va procedir a l'evacuació a Douenza ja que no responia a la medicació que se li donava i no hi havia Sulfat Magnèsic a la farmàcia, medicació aconsellada en aquest casos.

- **Paludisme:** No hi havia reactius per fer el test, ni als menors d'un any. El diagnòstic es feia per la clínica, l'aparença i l'estat general que mostrava el pacient. Alguns es tractaven amb sèrum endovenós amb quinina i d'altres amb medicació oral. Va ser la patologia més freqüent que varem tractar.

- **Odontàlgies:** Afecció habitual que requeria atenció sanitària. Veiem queixals completament corcats que produïen gran dolor. Recomanem per a un projecte futur enviar dentistes o odontòlegs que revisin boques a la gent de la zona.
- **Parasitosi:** Patologia molt comuna entre la població infantil. A tots els infant amb el ventre inflat se'ls donava aquest diagnòstic.

Fer cures

Vam tenir l'oportunitat de fer força cures, petites i grans ferides. Diverses lesions petites a cames i peus com a resultat de la forma en què viuen i es desplacen, produïdes per ferros o pedres. També un parell de ferides infectades molt evolucionades als dits de les mans. Es donava cobertura antibiòtica i analgèsica.

Algunes que creiem dignes de comentar són:

- Cura de mossegada de gos, d'un pare i una filla. Se'ls va aconsellar que anessin a Douenza a posar-se la vacuna de la ràbia però no hi van anar. El pare va venir a curar-se una altra vegada però a la filla la va deixar a casa. Se'l va renyar per aquest fet.
- Cura d'una úlcera per decúbit d'un infant d'uns 5 anys paraplègic . Posterior a una intervenció d'espina bífida. Ferida neta però molt profunda amb pèrdua de teixit (vegeu foto). La mare ens va demanar un cotxet, petició que hem fet arribar a l'organització
- Cura de ferida al genoll que es va haver de suturar. Ferida important per a una nena.

Aquest any no vam veure cap cremada, però passejant pel poble vam preguntar per una nena petita que havíem curat fa dos anys de cremades a l'esquena i la cuixa, la vam localitzar i vam poder comprovar una curació total, sense cap rastre a la pell de la cremada.

També vam preguntar pel senyor que es va cremar les mans i la cara i que va estar "ingressat" al Centre de Salut. Ens van dir que estava bé i que la curació va ser total.

2. Vacunacions

El primer dissabte que estàvem allà vam sortir a vacunar, però ens van aconsellar que no sortíssim d'Hombori, degut a d'inseguretat que es vivia
El següent dissabte es va anar a Wami (15 km a l'est d'Hombori) a vacunar aprofitant que era dia de mercat.

També va venir amb nosaltres la infermera llevadora a fer el control prenatal de les dones embarassades.

Als nens que complien tot el cicle complet de vacunació se'ls donava una mosquitera.

Aquest dissabte, al centre de salut d'Hombori es va fer el control de les persones que van ser operades de cataractes. Nosaltres no hi vam estar presents perquè el metge va arribar amb retard i vam decidir marxar a vacunar, i quan vam tornar ja no hi era.

3. **Detecció de malnutrició**

Mesurant i pesant. Als casos sospitosos de malnutrició se'ls mesurava també el diàmetre del braç a nivell del Deltoides. Es feia a tots els nens fins a 5 anys. Va ser un dia amb molta feina, ja que va venir molta gent a causa de les circumstàncies.

Les circumstàncies eren que a les mares que venien al control amb els seus fills se'ls donava un sac de farina, donada per la UNICEF. A primera hora van venir un cert nombre de mares amb els seus fills i se'ls va donar un sac de farina de 25 kg.

Quan les altres dones ho van veure, van venir i la quantitat de dones es va multiplicar per tres. Això va fer que els càlculs canviessin. Aleshores no hi havia un sac de farina sencer per a totes i es va haver de repartir la farina que quedava. Les primeres dones es van emportar 25 kg i les últimes 2 o 3 kg aproximadament.

Es van poder detectar 4 o 5 nens amb desnutrició. A aquest se'ls donava un complement dietètic.

Va ser un dia caòtic a causa del volum de gent atesa. Van venir 150 nens, però en tot moment la feina era feta amb gust i ganes per part del personal sanitari.

5. **Neteja de les sala de cures**

És una feina una mica inútil perquè tot està obert i s'embruta de pols a cada moment, per la qual cosa és molt difícil mantenir-ho net.

Sovint cauen diferents tipus de líquids a terra procedents de les cures de ferides i no hi ha res per recollir-ho.

6. **Revisar material que estava distribuït per diferents zones del centre de salut**

A la **farmàcia** vam:

- Classificar medicació que podia ser utilitzada. La que era coneguda per ells la vam posar als prestatges. Aquesta activitat es va fer a requeriment de Sanogoh, ja que hi regnava un gran caos de medicació i material que no sabien com utilitzar. Literalment podríem dir que quasi no s'hi cabia dins de la farmàcia.
- Separar i retolar dos grans grups de medicacions, antihipertensius de nova generació i medicació de psiquiatria. Els antihipertensius serien utilitzats pel Dr. Traoré i els antidepressius, hipnòtics, antiparkinsonians... Sanogoh va dir que els portaria a Bamako, a l'hospital, ja que a Hombori no eren utilitzables.
- Separar per destruir medicació caducada, caixes mig buides i material espatllat. Vam fer espai en una farmàcia que estava atiborrada de caixes mal posades.

A la sala de cures:

- Hi havia 2 aspiradors de secrecions elèctrics a sobre el taulell, que es van guardar en una caixa per protegir-los de la pols. Es van guardar a la mateixa caixa fèrules i altre material que no s'utilitza de forma habitual.
- Es va deixar material a mà per ser utilitzat i que es va trobar dins de caixes abandonades a la galeria del darrere o dins d'algun armari. Ens referim a catèters venosos núm. 20, gases i guants.

Referent a aparells elèctrics:

- Hi havia una incubadora a la sala d'espera. La vam col·locar a la part del darrere, protegida amb un llençol.
- Aparell per fer EKG i monitors de control de FC, TA i SAT.02. Els vam portar a le Campement, on hi ha corrent elèctric a partir de les 19 hores. Vam poder comprovar el seu bon funcionament, fins i tot amb un pacient que presentava palpitations. A l'hospital van ser guardats de forma correcta i es va informar del seu funcionament al personal sanitari.

S'hauria de vigilar que el material que es porta al centre de salut el puguin utilitzar, ja que si no els omplim de coses inútils, que només són deixalles per a ells, ocupen lloc i no saben que fer-ne. Com que aquest material segur que arriba per erra, al passar per Bamako s'hauria de deixar allà.

Creiem que entregar aquest tipus de material és un treball inútil per part de l'organització. És un aspecte que s'hauria de millorar. En aquest apartat també incloem el fet de baixar certs tipus de medicacions que necessiten controls mèdics i analítics exhaustius per poder ser utilitzats.

Per nosaltres, no s'hauria de baixar aquest tipus de material, ja que no és utilitzable per ells. Un cop allà, només ocupa lloc, s'embruta i forma part de "material deixalla" que només molesta. Hauríem de tenir més cura a l'hora de triar el material i atènr-nos exclusivament a allò que pot ser utilitzat

Visita a Hamma Marroco

Aprofitant el dia de mercat, vam preguntar per Hamma Marroco, que teníem entès que practicava la medicina tradicional. Evidentment tothom el coneix i de seguida ens van acompanyar a la seva consulta, a la qual s'accedia per la part del darrere d'una casa que donava a la carretera, al mig del mercat. La consulta constava d'una sola cambra, on hi havia dues estores esteses a terra. Hi havia un cubell amb tot d'agulles, xeringues i sèrums al seu interior.

Parlant amb Hamma ens vam adonar que habitualment no practica la medicina tradicional, com ens varen dir. Aplica la medicina estatal però no cobra res. La gent li paga el que pot.

Ell aconsegueix les medicacions i el material necessari, provinent de Ghana, al mercat. Recepta medicacions, posa injeccions, fa cures, posa sèrums... i està molt a prop de la gent. Practica la medicina seguint els mercats.

La medicació i el material de Ghana és més barat que el que prové de Mali. Posteriorment ens vam assabentar que el personal del Centre de Salut també comprava al mercat quan se'ls acabava la medicació que els subministrava el govern.

Conclusions

La nostra estada a Hombori ha tornat a estar una bona experiència, ja que hem pogut col·laborar estretament amb el personal del centre de salut i veure com es treballa en unes condicions molt diferents a les que nosaltres estem habituats. Circumstàncies que ja coneixíem de l'altra vegada que vam estar a Hombori, però amb la diferència que aquesta vegada vam estar la major part del temps amb un sol tècnic de salut. El metge i el director del centre van anar a Mopti a un curs de formació. De dia només hi havia un tècnic, ja que l'altre s'havia quedat de guàrdia tota la nit i marxava l'endemà a casa. Creiem que vam ser d'utilitat, ja que no es va parar un sol moment

Tal com ja vam suggerir fa dos anys, potser s'haurien de finançar les sortides a la *brousse*, pagant el vehicle i la benzina, ja que es va haver d'anar amb el *taxi-brousse*, carregats amb tot el material cap a Wami.

Pel que fa al manteniment de les coses que es trenquen o s'espatllen, no es vigila prou. Per exemple: els matalassos estan sense funda, si hi cau sang o altres líquids corporals van a parar directament a l'escuma, que esta superbruta.

També aquesta vegada vam trobar a faltar algun mitjà de transport que ens permetés moure'ns per la zona. Allà estàs una mica "penjat". El fet de tenir un vehicle a disposició dels cooperants seria necessari, ja que ens permetria conèixer millor la zona, les necessitats de la gent i també facilitaria la feina del Centre de Salut. També permetria poder anar a passar consulta als diferents poblats i poder traslladar els malalts greus a Douentza. També s'ha de dir que ara es troba amb més facilitat un vehicle quan és necessari, ja que al poble n'hi ha més a disposició de ser llogats.

Durant aquesta estada a Hombori creiem que hem tingut una bona relació amb el personal que treballa al Centre de Salut. En tot moment estaven disposats a ajudar-nos, tant fent de traductors com explicant-nos diferents coses del sistema de salut, com de les malalties. Nosaltres hem intentat cooperar al màxim dins de les nostres possibilitats.

Continuen queixant-se que fa temps que no cobren. Els dos tècnics de salut ens van donar cartes, en què demanaven ser becats per continuar els seus estudis en la sanitat. Són unes demandes que podrien ser escoltades, ja que són uns bons professionals i amb ganes d'aprendre. Creiem que l'ONG podria intentar formar el personal nadiu.

- La gent, i sobretot els nens, en veure'ns ens demanaven coses (regals). A vegades era una autèntica persecució que ens incomodava una mica. Potser no s'hauria de potenciar tant el regal pel regal, sense cap mena d'esforç a canvi. És un problema que es dona a molts llocs de l'Àfrica i del món, que qualsevol persona blanca és sinònim de regal.

- Les deixalles escampades per tot arreu continuen sent un gran problema. Suggestim que hauria de ser una qüestió a millorar o a tenir en compte en propers projectes.
- Hi ha material acumulat (camil·les, bressols, incubadora, aspiradors...) que no s'utilitza i es fa malbé. Caldria estudiar bé quines necessitats té el centre abans de baixar més material. O, si es baixa, s'hauria de deixar a Douenza o Bamako.
- Volíem denunciar que una persona, fent ús del seu càrrec de subdirector del Centre de Salut d'Hombori, ha plantat un hort personal a l'interior del recinte. Fa servir l'aigua per regar a diari, cosa que fa que augmentin els mosquits dins del recinte. També, pot donar peu que algú altre vulgui fer el mateix. No entenem com s'ha arribat a aquesta situació.
- Després d'aquesta exposició d'aspectes que creiem que es podrien millorar, hem de dir que tenim molt bon record dels dies passats a la comuna d'Hombori i voldríem expressar el nostre agraïment a tot el personal sanitari del Centre de Salut, sobretot a Baba, Boukari i Fatoumata. I, evidentment, a Jossuf Sanogoh i el Dr. Hamadou Traoré, que tot i que no vam estar gaire temps amb ells, ens van donar una gran acollida i un suport incondicional. Tots ells, amb una gran paciència, ens feien les traduccions dels pacients que no parlaven francès i ens donaven tota mena d'explicacions.
- Per acabar, havíem pensat que totes les persones de l'àmbit sanitari que col·laborem amb CC ONG Ayuda al desarrollo, podríem organitzar, de tant en tant, alguna trobada per parlar de l'experiència i per mirar d'establir millor les tasques a fer.

Circumstàncies excepcionals

La nostra estada a la comuna d'Hombori va estar marcada per uns fets que ens van condicionar: el segrest de 3 cooperants a Mauritània el 29 de novembre i el segrest d'una persona francesa a prop de Gao el 24.

Ens vam assabentar dels fets a Mopti, quan vam anar a l'hotel Ambedjele el diumenge (29-nov) a visitar una catalana. El director ens va dir que a Gao hi havia l'ordre d'evacuar tots els estrangers. Varem anar a parlar amb la policia, amb l'exèrcit i amb el personal de la COMANAV (Companyia Malienne de Navigation) i ens van dir que tot estava tranquil.

Vam decidir anar a Hombori segons els nostres plans.

El dimarts 1 de desembre vam parlar amb Rafa, que ens va informar de la situació i ens va dir que havia parlat amb l'Ambaixada d'Espanya.

Nosaltres vam anar parlant amb els turistes que vèiem a Hombori. Es respirava tranquil·litat, tant per part d'uns suïssos com per Salvador Campillo, un català resident a 12 Km d'Hombori, des de fa uns 15 anys.

Varem parlar uns quants cops amb un tal Sr. Frutos de l'ambaixada, que ens va transmetre l'angoixa de l'Ambaixada espanyola i que ens va recomanar que tornéssim a Bamako o a Mopti; ja que consideraven Hombori una zona de risc.

Rafa ens va dir que la decisió era nostra i vam decidir quedar-nos, però intentant ser el màxim prudents possible.

Vam estar allotjats a *Le Campement* i vam prendre una sèrie de mesures:

- Vam demanar que ens posessin en una habitació de l'interior, per trobar-nos mes segurs i protegits
- Ens vam desfer el més ràpidament possible de totes les coses que portàvem per deixar a Hombori.
- Vam parlar amb Sanogoh, que ens va dir que parlaria amb el Subperfecte d'Hombori. Comenta que per ell la situació és tranquil·la. Ens recomana que no sortim a vacunar a la "brousse" el primer dissabte i que no ens passem quan sigui fosc.
- Estem amb l'equipatge nostre sempre recollit, a punt de marxar.
- No sortim a passejar a la nit i sortim amb claror del centre de salut.
- Anem a parlar amb el Subperfecte, li expliquem la situació i ens ofereix protecció en cas de ser necessari.
- Anem al Centre de Salut sempre per la carretera, a la vista de la gent.

A part de tot això, hem d'afegir que en tot moment ens vam trobar segurs i en certa manera tranquils. Teníem certa recança per la intranquil·litat que podien patir les nostres famílies i amics arran dels fets.

La gent d'Hombori es va mantenir sempre al nostre costat o almenys així ho sentíem. Des d'aquestes línies volem fer arribar la nostra consternació i pesar pel segrest de cooperants del nostre país i que en el dia d'avui encara es un assumpte que no ha estat resolt. Desitgem que un futur molt proper es trobi una solució a aquesta absurda i preocupant situació.

ALTRA INFORMACIÓ D'INTERÈS

HOTELS

- MISSION CATHOLIQUE al barri de Bamako Coura. *Prope*, que dirien els francesos. Algunes habitacions son de dos llits, sinó hi han els "dortoirs" d'homes i dones. No gaire lloc, cal reservar-lo. A davant hi ha dos o tres llocs per menjar.
- VIA VIA a Sevaré, al costat de la Gare routiere. Sense mosquitera. Molt ben situat, es pot utilitzar com a parada de descans del viatge entre Bamako i Hombori. Net. Aigua calenta a la dutxa. S'hi menja força bé. Molt recomanable.
- LE CAMPAMENT a Hombori (Chez Colin i família). La millor opció, encara que està a l'altra banda del poble, respecte al Centre de Salut. Els àpats son bons malgrat que a vegades es poden fer monòtons. Tot net i correcte.

- TAMANA a Bamako. Lloc guapet amb piscina i recomanat per les guies de viatge. Per nosaltres llunyà (quartier de l'Hippodrome), ple de mosquits, mosquiteres petites i foradades, almenys a l'habitació que ens va tocar. Molts llocs per menjar als voltants.
- HOTEL DEL FLEUVE (abans Yamey), a Bamako Coura, entre els restaurants cafè del Fleuve i l'Apalosa. Allotjament correcte. Nosaltres hi vam estar al 2007.

AIGUA

Òbviament sempre utilitzàvem aigua embotellada i oberta davant nostre.

Els preus d'una ampolla de 1500 cc oscil·la entre els 500 CFA a les botigues als 1200 CFA als hotels i restaurants.

A Hombori nosaltres omplíem les ampolles al CSCOM i les refredàvem embolicant-les amb un drap moll i posant-les al corrent d'aire.

Vam poder comprovar, de nou, que l'aigua del Centre de Salut és potable. No vam tenir cap mena de problema digestiu.

MITJANS DE TRANSPORT

Recomanem utilitzar BANI TRANSPORTS com a mitjà de desplaçament fins a i des d'Hombori.

Desaconsellable quasi totalment MAIGA.

Nosaltres vam utilitzar SONEF en el trajecte Hombori – Sevaré. El *chef d'escale* a Hombori va venir a portar-nos els bitllets a l'hotel.

En tots els transports l'equipatge es paga a part del bitllet de la persona. Es millor comprar els bitllets amb antelació, ja que quasi sempre els autocars van complets.